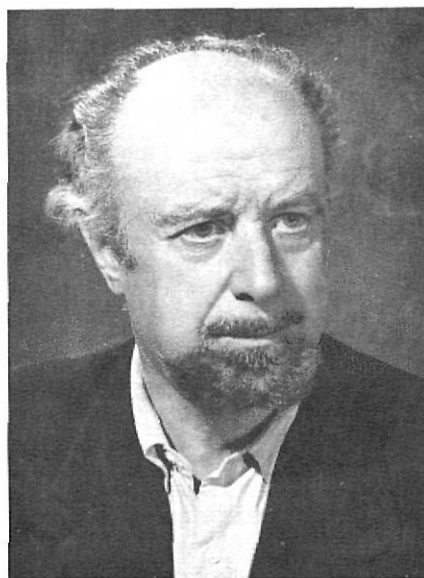
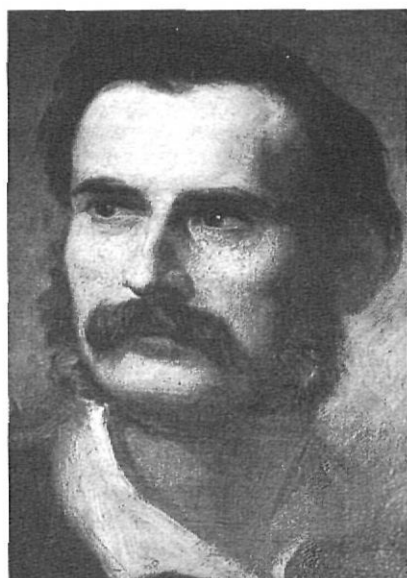

Dalí, amb l'autor d'aquest article i a peu de plana, d'esquerra a dreta, Narcís Monturiol, Carles Fages de Climent i Alexandre Deulofeu.

N. SANS

Dalí, l'últim «geni» del carrer de Monturiol

MIQUEL GIL I BONANCIA

Dalí ens ha deixat definitivament, després d'un llarg període d'immobilisme en què s'anava marcint la seva vida, o el poc que d'ella quedava, isolat com un anacoreta que preparés en silenci la confessió final.

Període estèril de creativitat, en què les notícies contradictòries anaven guardant el caliu de la seva presència, amb alguna o altra llamarada que els mitjans informatius, àvids com sempre del fenomen Dalí, s'encarregaven d'engrandir, d'inflar si calia.

Instigador i centre al llarg de la seva vida de notícies artístiques, socials i fregant la paranoia, segons ell mateix deia, volgué donar la seva darrera cabriola, com la traca final d'uns focs: un testament que ha deixat bocabadat tothom.

En aquests moments de records quasi obligats, volem centrar-nos en una de les visites en què, a més de la motivació —mort d'en Fages de Climent—, ens patentitzà una vegada més la influència que ell atorgava al fet d'haver nascut al carrer de Monturiol.

Constatàrem aspectes poc coneguts dins la seva limitada personalitat, com el seu sentit i fins comportament intimista, de la qual a penes ningú n'ha dit res, potser perquè no interessa ja que sembla no encaixar amb ell.

Passejant en solitari per l'oliveda de Portlligat, ens parlà amb tota naturalitat de qui ell anomenava el seu amic, i demostrà estar afectat pel fet. Recordà que havia il·lustrat el seu primer llibre, *Les bruixes de Llers*, i les seves col·laboracions en moltes oportunitats.

Tot normal fins a tornar a la seva casa, on, asseguts en un pedrís del pati, vàrem treure una petita cinta magnetofònica. Llavors es produí la transformació. Del natural intimisme passà a la seva constant interpretació, i es posà a parlar amb èmfasi i grandiloquència, arrossegant lentament les paraules, amb registres de volum fonètic variat. Era el

Dalí-Dalí que sorgia sempre davant d'un magnetòfon, d'una càmera fotogràfica o de filmar, o d'uns oients que volguessin escoltar-lo i veure'l.

El sentit de l'amistat quedà reflectit, en part, en allò enregistrat a la cinta, que guardem com una presència perllongada de la seva veu. L'entrada la volgué fer amb bruels de l'ocelot que tenia i que ens apropà, cosa que ens produí un cert respecte —o por—, malgrat que romaníem lligats.

Referint-se a Fages de Climent, digué:

«De Fages de Climent, un home nascut, com jo, al carrer Monturiol, vaig sentir la notícia de la seva mort —que desgraciadament l'esperàvem ja com quelcom inevitable— per ràdio, en el cotxe, mentre tornava de Barcelona, i en aquest moment, ja que em trobava llegint —doncs a casa a penes llegeixo, però sí en el cotxe—, llegia la cita de Michel de Montaigne en la qual es diu que es pot arribar a l'universal a través de l'ultralocal. Crec que aquest és també el cas d'en Fages de Climent, que un dia, quan es coneguí plenament la seva obra, es comprovarà que ha tocat problemes universals a través de l'ultralocal i provincial, que és el nostre meravellós Empordà.

»Dins la iconografia i etnologia empordanesa, serà, sens dubte, una de les figures més grans que hem tingut, i el llibre d'ell que considero més genial de tots és el de la conferència que va donar a la pròpia població de Vila-sacra, que es deia: «Vila-sacra, capital del món»; que a més d'estar històricament molt ben documentada, la va donar a prologar a un altre figuerenc del carrer de Monturiol, el senyor Alexandre Deulofeu, inventor de la matemàtica de la Història. I em va dir, entusiasmat: «M'ha fet un pròleg meravellós, però em rebenta totalment el llibre, perquè demostra que tot allò que jo dic és fals. I crec que té raó.

»És fantàstic publicar un llibre amb un pròleg que l'ataca, el destrossa i que, a més, el mateix interessat trobi que és meravellós aquest pròleg, i n'estigui convençut.

»Aquest pot ésser el millor distintiu humà de l'home que, com a poeta, ningú pot discutir, ja que

El carrer de Monturiol, de Figueres.

superà tots els límits.

«Tots els del carrer Monturiol és possible que tot quant diem sigui fals, però pel nostre sistema paranoic, per un sistema delirant, arribem a altres veritats que ni nosaltres podem sospitar, i que són superiors a allò que ens proposem demostrar.

«Un altre mort il·lustre vivia a Cadaqués, on hi passava els estius, i de qui es pot dir que és realment el promotor i el pare de tot l'art modern, «op» i «pop-art», que tot el jovent fa ara. És el gran geni Marcel Duchamp, un dels primers dadaïstes, i que ha mort el mateix dia que en Fages de Climent. O sigui, els dos pols oposats: l'un, en allò ultracosmopolita internacional, i l'altre, dins l'ultraprovincial i local, i tots dos enamorats de Cadaqués».

Si sovint analitzem els possibles condicionaments familiars, geogràfics, ambientals, etc., d'una persona, per Dalí cal fer-ho del carrer, d'unes peculiaritats especials. Els familiars són coneguts. Si ens citen llocs de llegendes intentant fer-les passar per certes, hi ha llocs de grans realitats, conegudes i constatades plenament, que, potser per la seva mateixa importància, semblen de llegenda. Aquest és el cas del carrer Monturiol.

Potser un dia algú estudiarà les seves peculiaritats, les seves influències o coincidències: si el pas del vent a una velocitat justa com es dona enlloc més, si el subsòl, si l'orientació, si les vibracions subterranies desconegudes, centre de qui sap quina força

prenatal...

Dalí sentí una mena de veneració per aquest carrer relativament curt que abans es deia de Sant Guillem i que va de la Rambla a la plaça de la Palmera.

És com un tub del vèrtex de l'embut que concentra i filtra la tramuntana que entra pel Castell i baixa Rambla avall. Potser per això té tant de carisma, perquè hi han bategat les vides de quatre homes d'una idiosincràsia ben singular: Monturiol, Fages de Climent, Deulofeu i Dalí. Amb la moderna comoditat de les dones d'anar a parterejar a centres sanitaris, i quedant enregistrades com de granja, aquest fet ja no es podrà produir mai més.

El primer fou en Narcís Monturiol, que va néixer el 1819 i és conegut especialment com l'inventor del submarí «Ictineu», si bé té molts altres connotacions humanes, dins el món de la política, l'art, la inventiva, la societat, la literatura, etc. Diputat a Corts en la primera República, director de la Fàbrica Nacional de Segells, escriptor i editor, va morir l'any 1885 a Sant Martí de Provençals, on és enterrat.

També hi va néixer l'any 1902, el poeta Carles Fages de Climent:

*Al carrer de Monturiol,
l'inventor del submarí,
jo i en Salvador Dalí
tres genis, vam veure el sol.*

De ploma i versificació fàcil, popularitzà els seus epigrames, disparats a tort i a dret. Punyent, provocador, fou genet dalt del cavall de la poesia, des d'on, amb llança o pica, atacà. Vehí i contemporani de Dalí, foren amics i col·laboradors sovint. Entre altres obres, publicà *El triomf de la Gala i en Dalí*, una mena d'auca, amb dibuixos del geni i amb diferents versos i rodolins:

*«É més capricis que Goya
i el titllen de paranoia».*

Cada un d'ells, potser pel fet d'ésser iguals, trobaven natural allò que feia l'altre:

*Oh Salvador! Encadenat
com Ataiulf prop de Gala,
romans fidel a la cala:
Prometeu de Port Lligat.*

Cal lamentar que molta obra del genial poeta resti inèdita, i bõ seria publicar-la. Morí l'any 1968 i està enterrat a Castelló d'Empúries, on va viure molt de temps.

MELI

Dalí i Fages de Climent, amb Salvador Vilarrasa.

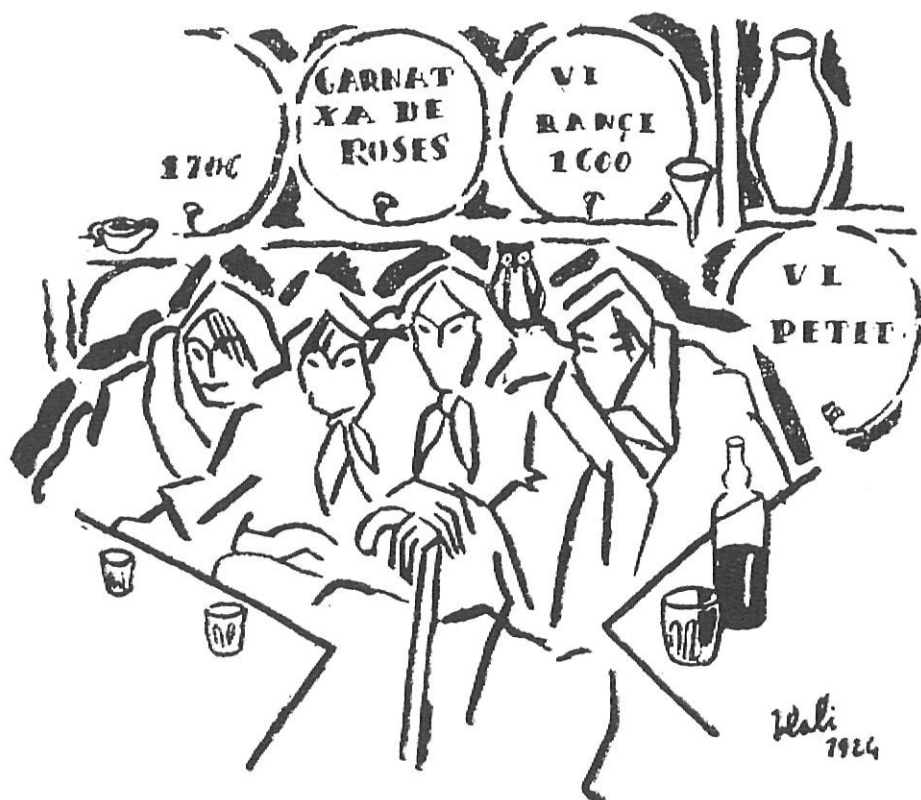

Alexandre Deulofeu va néixer el 1903, un any després que Fages de Climent i un abans que Dalí, per la qual cosa coincidiren ja de vaillets pel carrer. El seu pare tenia la farmàcia davant per davant de la notaria del pare de Dalí. Fou «l'inventor» de «la matemàtica de la història», una teoria dins el món de la relativitat que el portà a donar conferències a diversos llocs d'Amèrica i Europa. Era farmacèutic, si bé sobresortí pels seus estudis històrics, i entre altres publicacions, també edità *L'Empordà, bressol de l'art romànic*. Foren molt celebrades les seves diatribes entorn de les teories que defensava.

Dalí ha estat el darrer geni del carrer Monturiol, el qui ha arrodonit aquest pòquer d'asos o

aquests «quatre genets de la tramuntana».

Del número 6 del carrer Monturiol, on va néixer l'11 de març del 1904, fins al dessota de la cúpula geodèsica del seu Museu, on va ésser enterrat el dia 25 de gener de 1989, hi ha poc més de cent metres de distància. Al llarg de 84 anys va anar fent aquest camí, passant o voltant pels llocs més inversemblants i per les circumstàncies més sorprenents, amb una força de creativitat fantasiosa que, com un imant, atreia i seduïa tothom, per passar a ser centre d'atenció en els més variats aspectes artístics, científics i culturals, i també d'atzagaïades desconcertants, que a algú li podien semblar fora de lloc, però que foren simplement part important del conjunt de la seva

personalitat quimèrica.

Com a sinopsi d'aquest binomi «carrer Monturiol-genis», heus aquí que una vegada li preguntaren:

«—Si Dalí és el primer, qui va immediatament darrera?

—D'ençà dels grecs i fins a les darreres Olimpíades, mai el que va davant ha mirat enrera.

—Si ho fes, què veuria?

—Les llargues distàncies impedeixen veure allò llunyà.

—On és el secret?

—Si ho sabéssim no seria secret. Pot ser simplement haver nascut al carrer Monturiol. Allí vaig

néixer jo, i allí també nasqueren l'inventor de l'Icteneu, el poeta incomparable Carles Fages de Climent i l'home que ha inventat la matemàtica de la Història, Deulofeu».

Gent de creativitat, que aportaren coneixements i al·licients a la vida, amb fets, pensaments i teories inèdites, que han zigzaguejat driblant dificultats o camalletes, per arribar allà on s'havien proposat: Monturiol al servei de la gent de mar, amb el seu submarí: Fages dialogant amb bruixes i follets com si ell mateix fos de l'espècie; Deulofeu fent moure cultures i civilitzacions, i Dalí, com un tot en art, imaginació i enginy, arribant a ser res més i res menys que Dalí... el geni.

Les il·lustracions d'aquestes dues pàgines, que pertanyen a la primera edició de «Les bruixes de Llers» de Fages de Climent, són fetes l'any 1924 per un Dalí jove molt influït encara pels corrents estètics de l'època.